

Filmvisio

Değini | Commentary

🔓 Açık Erişim | Open Access

Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024 Raporu'nun Düşündürdükleri: Kadınlar Her Yerde mi?

What Female Professionals in European Film Production 2015-2024 Figures Report Reveals: Are Women Everywhere?

Özge Nilay Erbalaban ¹

¹ Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Adana, Türkiye

Öz

Bu çalışmada, Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi tarafından yayımlanan *Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024* (Schneeberger, 2025) raporu incelenmektedir. Rapor, 2015-2019 ve 2020-2024 dönemlerinde Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde üretilen ve Avrupa'da gösterime giren uzun metraj filmlerde çalışan kadın profesyonellerin oranlarını ortaya koymaktadır. Ayrıca Türkiye'nin diğer üye ülkelere kıyasla konumunu görünür kılmaktadır. Bulgular hem Avrupa Konseyi üyesi ülkelerde hem de Türkiye'de kadın profesyonellerin oranının erkeklere göre belirgin biçimde düşük olduğunu göstermektedir. Bu durum, film endüstrisindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azaltılması için etkili politika ve teşviklerin gerekliliğine işaret etmektedir.

Abstract

This study examines the report *Female Professionals in European Film Production 2015- 2024 Figures* (Schneeberger, 2025), published by the European Audiovisual Observatory. The report presents the proportions of female professionals working in feature films produced in Council of Europe member states and released in Europe during the periods 2015-2019 and 2020-2024. It also highlights Türkiye's position in comparison with other member countries. The findings indicate that the proportion of female professionals is significantly lower than that of their male counterparts, both in Council of Europe member states and in Türkiye. These results point to the need for effective policies and incentives aimed at reducing gender inequality within the film industry.

Anahtar Kelimeler

Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi • Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024 Raporu • cinsiyet eşitliği • Celluloid Ceiling • Türkiye film sektöründe kadınlar

Keywords

European Audiovisual Observatory • Female Professionals in European • Film Production 2015-2024 Figures Report • gender equality • Celluloid Ceiling • Women in the Turkish Film Industry

“ Atıf | Citation: Erbalaban, Ö. N. (2026). *Avrupa film yapımında kadın profesyoneller 2015-2024 raporu'nun düşündürdükleri: kadınlar her yerde mi?* *Filmvisio*, (7), 196-201. <https://doi.org/10.26650/Filmvisio.2026.0007>

© This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© 2026. Erbalaban, Ö. N.

✉ Sorumlu Yazar | Corresponding author: Özge Nilay Erbalaban nerbalaban@gmail.com

Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024 Raporu'nun Düşündürdükleri: Kadınlar Her Yerde mi?

Avrupa Görsel-İşitsel Gözlemevi (European Audiovisual Observatory)¹ Avrupa Konseyi'ne bağlı bir kamu kuruluşudur. Adından müsemma bu kuruluş film, yayıncılık (televizyon, radyo) ve diğer görsel-işitsel sektörlerde ekonomik ve hukuki politikaların üretilmesine katkı sunabilecek çeşitli raporlar hazırlamaktadır. 1992 yılında oluşturulan bu kurum üye ülkelerdeki, kamuya bağlı ya da özel kişilerden ve kurumlardan oluşturdukları ağlar aracılığıyla bilgilerini toplamaktadır. En önemli çalışmalarından biri de bu ülkelerdeki görsel-işitsel sektörlerin finansman yöntemlerini raporlamalarıdır. Bir tür analiz merkezi olarak işlev gören kurumun yasal yaptırım yetkisi bulunmamaktadır. Diğer bir ifadeyle üye ülkelerin ilgili sektörlerinde gerçekleşen yasa ve etik dışı ihlalleri yalnızca istatistiklerle görünür kılar; bu ihlallerle ilgili hukuki bir yaptırım uygulayamaz. Kurduğu veri tabanları aracılığıyla da üye ülkelerdeki ilgili sektörlerle ait verilere ulaşılmasını sağlar (European Audiovisual Observatory, 2026).

Agnes Schneeberger tarafından 2025'te hazırlanan *Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024 Raporu* da AGİG'in bir yayını olarak kurumun resmî web sitesinde paylaşılmıştır. Rapor, 2015-2024 yılları arasında en az bir Avrupa pazarında gösterilmiş ve bir üye ülkenin yapım içinde yer aldığı uzun metrajlı filmlerde yönetmen, senarist, yapımcı, görüntü yönetmeni, kurgucu ve besteci olarak çalışan kadınların sektördeki paylarını içermektedir. Aynı zamanda film sektöründe kadınlara ve erkeklere düşen görev sayılarını ve kadın liderliğindeki (tamamının bir kadın yönetmen tarafından yapıldığı ya da birden fazla yönetmenin olduğu durumlarda kadın yönetmen sayısının en az yüzde 60 oranında olduğu) projelerin oranını göstermektedir.

Rapordaki analizler için AGİG'in LUMIERE veri tabanındaki rakamlardan yararlanılmıştır. Bu veri tabanında kayıtlı filmler çeşitli ulusal kaynaklardan buraya aktarılmaktadır (Schneeberger, s. 16). Konseye üye olan 46 ülkenin yalnızca 34'üne ait kayıtlar LUMIERE veri tabanında yer almaktadır. Filmlerde görev alanların cinsiyetleri her bir filmin IMDb sayfasındaki jeneriklerinden işaretlendiği için, raporun sektördeki gerçek değerleri yansıtamayabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır (Schneeberger, s. 18). Bununla birlikte IMDb tabanındaki filmlerin, en düşük kategoride bile %70'ten fazlasına LUMIERE'den ulaşıldığı görülmektedir (Schneeberger, s. 18). Kısıtlarına rağmen rapor Avrupa'daki 2015-2019 ve 2020-2024 arasında çekilen uzun metraj filmlerdeki görevlerin cinsiyet dağılımını karşılaştırmalı bir şekilde ortaya koyması açısından önemlidir. Rapordaki ista-

¹Metinde AGİG şeklinde kısaltılarak kullanılmıştır.

tistikler her bir ülkeye ait oranları da gösterdiğinden Türkiye'nin diğer ülkeler içindeki yeri üzerine de değerlendirme yapmayı mümkün kılmaktadır. Aşağıdaki bölümlerde raporun yalnızca 2020-2024 aralığındaki analizleri incelenmiştir.

Kadınlar Her Yerde mi?

Kadın hakları mücadelesinde kadınların toplumdaki varlığını, katkısını ve önemini görmezden gelen erkek egemen ideolojiyi eleştirmek için “kadınlar her yerde” sloganı kullanılmaktadır. *Avrupa Film Yapımında Kadın Profesyoneller 2015-2024 Raporu* cinsiyet eşit(siz)liği konusunda tüm yasal, hukuki, kültürel ve akademik destek mekanizmalarına rağmen gelişmiş Avrupa ülkelerinde dahi uzun metraj film yapımı sektöründe kadınların, erkeklere göre sayısal olarak eşit biçimde yer almadığını göstermektedir. Dolayısıyla en az yüz yıllık geçmişi olan sinema sektöründe bile kadınlar hâlâ ‘her yerde’ olamamaktadır.

Rapora göre 2020-2024 arasında Avrupa’da üretilen uzun metrajlı filmlerde çalışanların yalnızca %27’sini kadınlar oluşturmaktadır. Yönetmen, senarist, yapımcı, görüntü yönetmeni, kurgucu ve besteci gibi görevlerdeki kadınların erkek meslektaşlarıyla sayısal eşitliğine, on yıldaki artış hızıyla ancak 2047’de ulaşılabileceği öngörülmektedir (Schneeberger, s. 6). 2020-2024 arasında sektördeki her bir uzmanlık alanında kadın çalışanların oranları aşağıda görüleceği gibi kaygı vericidir.

Bir uzun metraj film yapımında birden çok uzman birlikte çalışmaktadır. Ancak diğer yaratıcı ekibin uzmanlığını anlatı oluşturmak amacıyla bir araya getirdiği için filmler, yönetmenle anılır. Rapora göre, ilgili tarihlerdeki filmlerin %25’ini kadınlar yönetmiştir (Schneeberger, s. 20). Kadınların tek başına yönettiği film oranı yalnızca %21’dir. Erkeklerde ise bu oran %67’dir (Schneeberger, s. 26). Bu değerlere göre ilgili tarihlerde kadınların yönetmen olarak uzmanlığını yansıttığı film sayısı, toplam film sayısının yarısını bile oluşturmamaktadır. Raporda yönetmen, senarist, yapımcı, kurgucu ve besteci kadınların sayısal olarak en fazla öne çıktığı tür belgeseldir (Schneeberger, s. 6). Buna rağmen istatistikler kadınların bu türde de erkeklerle sayısal olarak eşit olmadığını göstermektedir. Kadınlar, belgesellerin %33’ünü yönetmiştir (Schneeberger, s. 23), %35’inin senaryosunu yazmıştır (Schneeberger, s. 30), %39’unun yapımcılığını yapmıştır (Schneeberger, s. 40), %13’ünün müziğini bestelemiştir (Schneeberger, s. 56) ve %36’sının kurgusunu üstlenmiştir (Schneeberger, s. 64). Kadın uzmanlığının sayısal olarak en fazla görünür olduğu yapımlarda dahi %50’ye ulaşamamıştır.

Raporda ilgili tarihlerde üretilen diğer uzun metrajlı filmlerdeki kadın uzmanların oranları şu şekildedir: Kadın yapımcılar %34, senaristler %31, kurgucular %30, görüntü yönetmenleri %14 ve besteciler %13 (Schneeberger, s. 7). Kadın oranının en yüksek olduğu yapımcılar kategorisinde,

belgesel kategorisinde olduğu gibi erkeklerle sayısal eşitlik gerçekleşmemiştir. Rapor, kadınların ortak çalışmaya daha açık olan yapımcı ve senaristlik gibi mesleklerde, yönetmenlik gibi çoğunlukla başkalarıyla paylaşılmayan görevlere göre daha fazla yer aldığını göstermektedir. Kadınlar, uzmanlıklarını gerçekleştirirken, erkeklere göre ilgili görevi başkalarıyla daha çok paylaşmak zorunda kalmıştır (Schneeberger, s. 9). Bu göstergeyi nasıl yorumlamak gerekir? Bu veri, kadınların uyumlu çalışanlar olduklarına mı işaret etmektedir? Raporun genelindeki oranlar düşünüldüğünde erkeklerin egemen olduğu uzun metraj film sektöründe kadınların 'yönetici' (yönetmen) olarak daha az dikkate alındığını göstermektedir. 1970'lerde Laura Mulvey, perdedeki kadın imajının toplumun zihniyetini yansıttığını ifade etmiştir (Mulvey, 1975/2014, s. 285). Film endüstrisindeki oranları yorumlarken bu saptamanın hâlâ geçerli olduğu sonucuna ulaşmak mümkündür.

Rapor, 2015-2019 dönemine göre ilgili uzmanlıklarda artış olduğunu göstermektedir. Buna rağmen, son on yıldaki artış hızına göre, sektördeki cinsiyet eşitliğinin kadın senaristler için 2043, yönetmenler için 2047, besteciler için 2061, kurgucular için 2074, kadın yapımcılar için 2077, görüntü yönetmenleri için ancak 2204 yılında sağlanacağı öngörülmektedir (Schneeberger, s. 6). Avrupa geneli için raporun en çarpıcı bölümünün bu olduğu açıktır. Raporda sonuç, öneriler ve politikalar gibi bölümlerin olmaması raporun eksiklerindendir. Rapordaki oranlar, uzun metraj film sektöründe Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler açısından cinsiyet eşitliğini dengeleyecek eylem planlarına ve yasal yaptırımı olan mevzuatlara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Eurimages'ın 2016'dan beri ilgili sektördeki cinsiyet eşitsizliğiyle ilgili strateji politikalarının devamı sayılabilecek *Eurimages, Gender Equality, Diversity And Inclusion Strategy (2025-2027)*² bu noktada önemlidir. Ayrıca raporun en önemli göstergelerinden biri de kadın yönetmenlerin yapımlarında diğer görevlerde çalışan kadınların oranının da artmasıdır (Schneeberger, s. 72). Bu göstergeden, kadınlar arası sektörel dayanışma olduğu ya da kadın yönetmenlerin kadınlarla çalışmaya yöneldikleri sonucu çıkarılabilir. Elbette, erkekler tarafından dikkate alınmamanın doğal bir sonucu olarak da değerlendirilebilir.

ABD merkezli bir çalışma, sektördeki cinsiyet eşitsizliğinin ABD için de benzer olduğunu ortaya koymaktadır. *Celluloid Ceiling* projesi kapsamında, en yüksek hasılat elde eden ABD yapımı ilk 250 filmin jenerikleri 28 yıldır izlenmekte ve sektördeki kadın istihdamı istatistiksel olarak değerlendirilmektedir (Lauzen, 2026, s. 2). Proje kapsamındaki rapora göre, 2025 yılında en yüksek hasılat elde eden 250 filmde çalışan yönetmen, senarist, yapımcı, yönetici yapımcı, kurgucu ve görüntü yönetmenlerinin %23'ünü kadınlar oluşturmuştur (Lauzen, 2026, s. 3). Bu filmlerin %13'ünü kadınlar yönetmiştir (Lauzen, 2026, s. 3). En yüksek hasılat elde eden ilk 100 filmde çalışan kadınların

²İlgili strateji eylemlerine Euroimages'ın <https://www.coe.int/en/web/eurimages/gender-equality-diversity> sitesinden ulaşılabilir.

oranı ise 2025'te %21'dir ve yalnızca %10'unu kadınlar yönetmiştir (Lauzen, 2026, s. 3). Rapora göre, en yüksek hasılat yapan 250 filmdeki yapımcıların %28'ini, senaristlerin %20'sini, kurgucuların %20'sini ve görüntü yönetmenlerinin %7'sini de kadınlar oluşturmuştur (Lauzen, 2026, s. 4).

Avrupa ülkelerindeki ve ABD'deki rakamlar 'gelişmiş' ülkelerde dahi film sektöründe cinsiyet eşitsizliğinin oldukça ciddi boyutlarda olduğunu göstermektedir. Eşitsizliğin, bölgelerdeki ve ülkelere film sektörlerini aşan daha genel bir probleme işaret ettiğini söylemek olasıdır.

Pek Çok Kategorinin Sonuncusu: Türkiye

AGİG'in raporu, uzun metraj film yapımı sektöründe cinsiyet eşitsizliğinin Türkiye için oldukça kaygı verici olduğunu göstermektedir. Film müziği kategorisi hariç tutulduğunda Türkiye, film sektöründe çalışan kadın oranlarına ilişkin istatistiksel sıralamada üye ülkeler içinde son sırada yer almaktadır. Rapora göre, uzun metraj film yapımında 2020-2024 arasında Avrupa Konseyine üye devletler içinde kadın yönetmenlerin çektiği filmlerin oranının en düşük olduğu ülke %8 ile Türkiye'dir (Schneeberger, s. 25). Kadın senaristler açısından durum ne yazık ki değişmemektedir. Diğer ülkelerin yer aldığı listenin en düşük değeri %17'dir ve bu değer Türkiye'ye aittir (Schneeberger, s. 33). Filmlerdeki kadın yapımcıların oranı %16 ile listenin sonunda yine Türkiye'yi göstermektedir (Schneeberger, s. 41). İlgili tarihlerde en az bir kere gösterimi yapılmış Türk yapımı filmler içinde kadın görüntü yönetmenler %1 ile listenin sonundadır (Schneeberger, s. 49). Listede, diğer Avrupa ülkeleri içinde Türkiye'nin sonuncu olmadığı tek kategori bestecilere aittir. Türkiye, %4-6 oranıyla bu kategorinin 23. sırasında yer almakta ve kendisinden sonra 4 ülke daha bulunmaktadır (Schneeberger, s. 57). Bu tarihlerde gösterime giren Türk yapımı filmlerin %10'unda kadın kurgucular çalışmış olup, bu oran ülkeler arasında en düşük seviyedir (Schneeberger, s. 65).

Türkiye'de ilgili tarihlerde yerli film sektörünün cinsiyet dağılımını gösteren benzer bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ancak, *Türkiye Ekranlarında ve Kamera Arkasında Kadın: Temsilin ve İş Gücünün Güncel (2017-2021) Görüntüsü* isimli araştırmanın raporunda, ilgili tarihlerde incelenen 600 filmde %9'unun kadınlar tarafından yönetildiği, tek başına film yöneten kadın oranının da %7 olduğu görülmüştür (Akçalı vd., 2023, s. 5). İlgili tarihlerde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın desteklediği filmler içinde kadın yönetmenlerin oranı ise %8'dir (Akçalı vd., 2023, s. 6). Bu tarihlerde kadın yapımcı oranı %27, senarist oranı %15'tir. Tüm yapımlardaki kadın teknik ekip oranı ise %19'dur (Akçalı vd., 2023, s. 7-9).

Finansal Destek Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer Review Editorial Board approval.
Conflict of Interest The author has no conflict of interest to declare.
Grant Support The author declared that this study has received no financial support.

Yazar Bilgileri Özge Nilay Erbalaban
Author Details ¹ Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümü, Adana, Türkiye
0000-0003-4199-3507 ✉ nerbalaban@gmail.com

Kaynakça | References

- Akçalı, E., Cinel, D., Çiftçi, A., Erdede, R. D., Güçlü, Ö., Inceoğlu, İ., Keleş, D., & Öztemir Hazan, N. (2023). *Türkiye ekranlarında ve kamera arkasında kadın: Temsilin ve iş gücünün güncel (2017-2021) görüntüsü* [İnfografik]. Kadir Has Üniversitesi; TÜBİTAK. https://kadinkamera.khas.edu.tr/wp-content/uploads/sites/43/2023/05/KadinKamera_I%CC%87nfografikData_29.03.23.pdf
- European Audiovisual Observatory. (2026). *A unique information source on the audiovisual sector in Europe*. <https://www.obs.coe.int/en/web/observatoire/about>
- Lauzen, M. M. (2026). *The celluloid ceiling: Employment of behind-the-scenes women on top grossing U.S. films in 2025*. Center for the Study of Women in Television and Film, San Diego State University. <https://womenintvfilm.sdsu.edu/wp-content/uploads/2025/12/2025-Celluloid-Ceiling-Report.pdf>
- Mulvey, L. (2014). Görsel haz ve anlatı sineması (E. Soğancılar, Çev.). A. Antmen (Ed.), *Sanat/cinsiyet: Sanat tarihi ve feminist eleştiri* içinde (ss. 277-295). İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma 1975'te yayımlanmıştır).
- Schneeberger, A. (2025). *Female professionals in European film production: 2015-2024 figures*. European Audiovisual Observatory. <https://rm.coe.int/female-professionals-in-european-film-production-2015-2024-figures-sep/4880286d54>

